այդ աշխարհի վրայից չէին կարող եղծել:

Թաթարները, քրդերը խաչարձանների պատուանդանը փորում են նաև գանձ գտնելու յուսով: Նոցա այդ սովորութեանն եմ պարտական մի պատմական աւանդութեան գիւտը: Խարաբայ խաչի և Ջեյվայ գիւղերի արանքը, Տաճկա-պարսկական տըրանսպօրտի ճանապարհի վէրայ, Կուսանաց գետի աջ ափին մի տեսակ առանձնացած ժայռ է ցցված: Թաթար առաջնորդս ցոյց տուեց ինձ նորա վերայ փորված, երկու իրար հագցրած թզաչափ խաչեր, որոնք հնութիւնից հազիւ նշմարվում էին. Նրա կողքին դուան կամրջակի նման մի նշան էր փորված, որի աջ վերջաւորութիւնը թեքված էր հորիզոնաբար: Նորա տակին թաթարները փորել էին հինգ կանգնաչափ: Փորուածքումը նկատվում էր ածուխ և ամանեղէնների կտորները: «Ի՞նչ կա այստեղ», հարցրի թաթար առաջնորդիս:—«Այս քարի տակին մի մեծ քարայր կայ, որի մէջ պահուած է մի ամբողջ քաղաքի հարստութիւն», պատասխանեց նա:

«Բայց քեզ ինչից է յայտնի», կրկնեցի ես:

—«Աւանդութեամբ պատմում են»—շարունակեց առաջնորդս—«որ հին ժամանակում հայոց թագաւորը, այստեղ, նա ցոյց տուեց Կուսանանց գետի ձախ ափը, մի քաղաք է շինել, յատկապէս քաջ տղամարդոց համար, բայց հայոց թոռունները (ազնուականները), նախանձելով նորա մեծա-